

בני אמונים
מתחזקים בעניית אמן
ליגת הדרות הדרום בני אמונים
הדרת הדר אזור בני אמונים
מפגשים חודשיים

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכר מואמינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

פרשת וישלח תשפ"ג שנה ט | גליון מס' 461

פניני אמונים

פניני תפלה בפרשה

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

שלום עליכם מלאכי אמן

על הפסוק הפותח את פרשת השבוע: "וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו, מפרש רש"י כי "מלאכים" אלו לא היו שליחים בשור ודם, אלא "מלאכים ממש".

אמר על כך הצדיק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע, כי מלאכים אלו הם מלאכים שנוצרו מהמצוות שעשה יעקב אבינו. שהלא כך אומרת המשנה (אבות ד יא): "העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד, והעובר עברה אחת קונה לו קטגור אחד". הוא מוסיף, כי דברים אלו מרמזים בדברי רש"י עצמו: 'מלאכים ממש' - 'ממש' ראשי תבות: 'מלאכים ממצוות שעשה'.

זה הזמן להבחין וללמוד, כי אף שמכל מצוה נברא מלאך, מכל מקום מצות אמן מיוחדת היא בקרה. למשפחת 'בני אמונים' המרחבת, רבבות עמך בית ישראל שתפי ההתעוררות העצומה בענין אמן, אין זה חדוש שאמן בגימטריה 'מלאך'. אם כן אפוא ברור שיש דברים בגו, אבקש לשתפכם בתובנה שעלתה בי ואולי יש בה כדי להטעים את הענין; לפני כחדש, ביום הושענא רבה, זכיתי להשתתף בפדיון הבן לניני ששמו הראשון הוא גבריאל. בדברים שנסאיתי בשמחה זו אמרתי לנאספים שבמשפחתנו, שכה מקפידים על עניית אמן, אכן מתאים שיקראו לך הנולד בשם של מלאך - גבריאל...

הוספת, כי מעיון בדברי חז"ל נתן להסיק שהמלאכים הנוצרים ממצוות אמן אכן שונים ממלאכים הנוצרים משאר מצוות. בסוף מסכת זויר (סו ב) דמו חכמים את העונה אמן ל"גבורים היוצרים ומנצחים במלחמה", הינו שפתיחה מעניית אמן נבראים מלאכים חזקים המנצחים את המאשימים המבקשים להרע לאדם (ראה מהרש"א שם).

מעשה, חשבתיו לפרש ולומר שהמלאכים ששלח יעקב לעשו היו מלאכים שנוצרו מעניית אמן, שבהיותם "גבורים הנוצחים" סמך יעקב שגודאי יבצעו את שליחותם נאמנה.

סמכינו לכך נתן להביא אף מדברי ה'מגלה עמקות' בפרשתנו שדרש על הפסוק (לב יב): "הצילני נא מיד אחי מיד עשו", "נא מיד אחי" - ראשי תבות אמן, שבגש יעקב שזכות עניית אמן תסייע בידו להציל מעשו אחיו.

נקפיד על עניית אמן פראוי ככל האפשר בכמות ובכונה, כך נזכה לבטח שרבות מלאכי אמן - "גבורים הנוצחים" - יגנו עלינו בכל דרכינו.

בברכת "כי מלאכיו יצוה לך לשמרה..."

שבת שלום

278 213 מחולקת

תפלה בלשון המשמעות לשתי פנים

"ויצו אתם לאמר מה תאמרו לאדני לעשו מה אמר עבדך יעקב עם לכו גרתי ואחר עד עתה" (לב ה)

כך פרש הרבי ר' אלימלך מליז'נסק את צויו של יעקב למלאכים:

ברצות הצדיק למנע מהמאשימים לעצר בעד תפלתו מלהתקבל, מתפלל הוא באופן שתפלתו תשמע כדבור הפכו לכו שיחו, וכפי שמצינו שאמר נחמיה (נחמיה ב ד-ה, ראה מהרש"א ר"ה ג ב): "ואתפלל אל אלקי השמים; ואמר למלך: זהו שהורה יעקב למלאכים: "כה תאמרו לאדני" - באמירתכם תכנון להמליץ בעדי לפני אדון הכל, אולם כדי למנע מהמאשימים מלעכב בעד התפלה, אמרו זאת באופן שישמעו כמאמרים "לעשו" (נעם אלימלך).

תפלה בחסד ותפלה בדיון

"ויירא יעקב מאד ויצר לו ויחץ את העם אשר אתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים לשני מחנות" (לב ח) הגר"א מברך כי ישנם שני אפני תפלה:

יש המבקש את בקשותיו בתפלתו כשכר ותגמול על מעשיו וזכיותיו, ומתוך כך עומדים המאשימים כנגדו כדי למנע מתפלתו להתקבל, בכך שהם מזכירים את חובותיו. באופן זה התפלל יעקב אבינו, ולפיכך נאמר: "ויירא יעקב מאד" - "שמו יגרם החטא" (ברכות ד א).

מאידך יש המתפלל שייטיב עמו ה' מכח מדת החסד ולא כשכר על פעלתו ומעשיו הטובים, וכינו שפך אין הוא צריך לחשש שמא יזכירו המאשימים כנגדו את חטאיו, שהרי מלכתחלה בקש זאת בחסד ולא בדיון. באופן זה התפלל אברהם אבינו, וכפי שמעידה התורה (לעיל טו ו): "והאמן בה"; בטוח היה בישועת ה', ומפני מה לא חשש שמא יגרם החטא? משום: "ויחשבה לו צדקה" - שבקשתו היתה בתורת צדקה וחסד ולא כשכר על מעשיו.

על זאת אנו אומרים בתפלת 'נשמת': "עד הנה עזרנו רחמיך ולא עזבונו חסדיך"; רבונו של עולם, פיון שעד עתה לא עזבתנו אלא מחמת "רחמיך", ואף לא עזבתנו אלא מחמת "חסדיך", לכן מבטחים אנו שתמיך לרחמנו ולעזרנו "ואל תטישנו ה' אלקינו לנצח" (פרוש הגר"א משלי כה טו).

'ויג מדות' הלכה למעשה

"ויצב שם מזבח ויקרא לו א-ל אלקי ישראל" (לג ט)

לפי פשוטו של מקרא פרש רש"י שיעקב [הקרוי 'ישראל'] הוא שקרא למזבח "א-ל אלקי ישראל", ובכך הכריז ברש גלי שה' הוא אלקיו. ובדרך דרש הוסיף והביא רש"י: "רבתינו (מגלה יח א)

דרשו שהקדוש ברוך הוא קרא ליעקב א-ל", ואולם הוסיף וכתב רש"י: "ודברי תורה כפשוטו יפוצץ סלע מתחלקים לכמה טעמים, ואני לישב כפשוטו של מקרא באתי".

דועה דעת הראשית חכמה' (שער הענה פ"א), כי הבטחת חז"ל בנוגע ל"ג מדות החכמים: "כל זמן שישראל חוטאים - יעשו לפני פסוד הזה ואני מוחל להם" (ר"ה ז ב), אינה תלויה באמירתן אלא בעשייתן, כלומר, שעל הצבור לנהוג בעצמם במדות אלו, וכפי שמוכיחה לשון הגמרא: "יעשו לפני פסוד הזה".

וכבר תמהו רבים על דבריו, שאמנם נתן להבין זאת על מדות כמו "רחום וחנון", וכמו שאמרו חכמים (שבת קלג ב): "מה הוא חנון ורחום - אף אתה היה חנון ורחום". אף כיצד נתן לנהוג במדת 'א-ל' מתוך כך יש שחלקו וסברו שסגלת י"ג מדות מועילה גם באמירתן בלבד, ובכך הסבירו לנו לומר שלוש עשרה, כי מדת 'א-ל' מלמדתנו שסגלת י"ג מדות מועילה אף באמירתן גרידא.

ברם, רבי פינחס הלוי הורוויץ, בעל ה'הפלאה' ישב את דעת הראשית חכמה', שמדרשת חכמים על הכתוב שלפנינו שהקדוש ברוך הוא קרא ליעקב אבינו 'אל', נתן להסיק שאף מדה זו שיכתב בן אנוש, ואם כן אף בה שיכתב 'עשה' - שעל כל יהודי מוטל לשאף להתקדש ולהגיע אליה (פנים יפות' שלח).

לעמיתו טוען הבני יששכר' (אלול מאמר ב אות ד), כי אדרבה, בכך שהדגיש רש"י כי פשוטו של מקרא אינו פדרשת חכמים שהקדוש ברוך הוא קרא ליעקב 'אל', בקש להכריע שאף אפשר לדרש מהאדם לנהוג במדה זו, ועל כן אף עליו לומר שפדי לזכות לסגלת י"ג מדות, די באמירתן.

מאה ברכות מקשטות את הנשמה

"ויקח את חלקת השדה אשר נטה שם אהלו מיד בני חמור אבי שכם במאה קשיטה" (לג ט) דרש רב יב"י מאוסטריה: "ויקח את חלקת השדה" - כמה זוכה האדם לחלקו בנן עדן? "במאה קשיטה" בזכות שמקשט את נשמתו באמירת מאה ברכות מדי יום (רב יב"י).

יש לציין כי כבר כתב הש"ל"ה הק' (מסכת פסחים מצה עשירה אות תא) שהמלים "מאה קשיטה" מרמזות למאה ברכות, ואלו דבריו: "ורמז הקדוש ברוך הוא סוד המאה לאברהם אבינו - לך סוד' (בראשית יב א), עולה מאה. ומסרה ליצחק לך מאה שערים וברכה ה' (שם כו יב). ויצחק ליעקב סוד מאה קשיטה' ורומזים למאה קשטין דשכינה מסוד מאה ברכות".

התפלה שבקעה את חומות הכלא

מהו התפרץ לפתע מתוכו של טוביה אשד של געגועים. הוא בקש לפרק את געגועיו בשירת זמירות השבת.

הוא פצח בזמר 'ה-אכסוף נעם שבת וממלה למלה קולו הלך וגשן. כאשר הגיע לבית השלישי והחל לזעק בכסופים את הבקשה: 'ויהי רחמיך מתגללים...! נפרץ סכר דמעותי; הכאב, התסכול, הבדידות והצער התנקזו להם באחת בבכי נורא. בכחותי האחרונים הוא שורר שוב ושוב בקשה זו, עד שאפסו כחותי, והוא נרדם.

בעצומה של שנתו נגלתה אליו דמות שאותה לא ישכח כל חייו. היה זה איש זקן בעל הדרת פנים מפלאה, זקנו הלבן יורד על פי מדותיו. הוא הביט בו בעינים רחמימיות ואמר לו: "ישרי, קולך נשמע וזעקתך התקבלה ואתה תשחרר במהרה" והוסיף: "היום הוא יום פטירתו ואעתיך בעדך שתשתחרר במהרה".

טוביה התעורר שטוף זעה ואחוז הלים וגלה כי הוא עדין בעצומה של 'סעדת' השבת. בסערת רגשות מחדשת הוא שב לפזם את המלים המרטיות: 'ויהי רחמיך מתגללים על עם קדשך, ושוב נרדם. והפעם שוב התגלתה אליו אותה דמות מפלאה והפצירה בו "מנע קולך מבכי, שלחוני משמים להודיעך כי תשחרר בקרוב".

טוביה נזכר בדברי חכמים (ברכות נה ב), כי "חלום שנשנה" הוא אחד מהחלומות המתקיימים. הוא נרגע מעט ונרדם עד אור הבקר.

הישועה המפלאה לא אחרה מלהופיע. למחרת נקרא טוביה למשרד מנהל הכלא שבשרו כי החלט להחזירו לכלא בניו ירוק. הפעם שבץ טוביה בתא רגיל ואנושי שבו זכיות אסיר מלאות.

בהזדמנות הראשונה מהר טוביה לצלצל לעסקן שעמו היה בקשר, ובנשימה עצורה שאלו, מי מצדיקי הדורות נפטר ב"ט בניסן, שחל באותה שנה בשבת חל המועד? העסקן שנדהם מהשאלה, בדק והשיב: רבי אהרן הגדול מסרלן מחבר הזמר 'ה-אכסוף'. טוביה כמעט והתעלף לשמע דבריו. כחו לא עמד לו, והוא פרץ בבכי חסר מעצורים.

כיוסף שהורץ מן הבור, כך טוביה. למחרת יום טוב אחרון של פסח, נפתחה דלת תאו והוא התבקש מפי הסוהר לטל את מטלטליו המועטים ולהתלוות אליו למשרד מפקד הכלא. שם התבשר טוביה על שחרורו. פעילות רבת שנים של עסקנים שונים שלא נשא פרי, הביאה באופן פתאומי להתפתחות משפטית מפתיעה שהובילה לשחרור המידי.

לא היה לכך כל הסבר הגיוני מלבד זמר התפלה שנשא מעמק לב באותו ליל שבת בלתי נשכח, זמר שבקע את חומות הכלא.

מעשה זה ספר מפי הרב חיים הערש מענדעלאוויטש מקורות יואל ניו יורק, ששמעו מפי בעל המעשה, ופרסם באנטרס 'אז נדבר' - שבט תשע"ח, עמ' קג

אליו עוד לעולם... השנים שבהן ישב טוביה בכלא היו הקשות בחייו. מדי יום היה עליו להתמודד עם נסיונות קשים מנשא ברוחניות ובגשמיות. אחד הדברים שחזקו את רוחו היתה ההתועדות בליל ששי. מדי ליל ששי היו מתאספים כל היהודים ששהו בין כתלי הכלא ושרים יחד זמירות שבת. מלות הפזמונים היו מחזקות את רוחם. עידוד מיחד שאבו מהזמר 'ה-אכסוף נעם שבת' שאותו חבר רבי אהרן הגדול מקרלין.

בתחלת חדש ניסן תשע"ז, החלו האסירים הגויים ששהו בבית הכלא להתפרע. הם הכו, שברו והרסו את כל הנקרה בדרךם. באופן טבעי מראהו היהודי של טוביה גרם להם לפרץ של שנאה, והם הרבו להתעלל בו. טוביה המפחד מהר לגשת לסוהר האחראי ובקש הגנה. בלית בררה העבירו אותו לחדרון צר ומבדד, 'צינוק' של ממש, למען בטחונו האישי.

עתה הורע מצבו אף יותר מקדם. בחדר זה חבריו היחידים היו קירות הבטון האפורים שסגרו עליו מכל כוון. הבדידות היתה עליו קשה מנשא. טוביה בקש והתחנן שוב ושוב כי ימצאו בעבורו פתרון אחר, והנהלת הכלא הבטיחה לו כי תשקל את בקשתו.

בערב פסח נפתחה דלת תאו, והוא התבקש מפי הסוהר לטל את מטלטליו המועטים ולהתלוות אליו. לשאלתו הסביר לו הסוהר כי החלט להעבירו לבית סוהר אחר בעיר פילדלפיה, שם יהיה מוגן יותר. שמחה מלאה את לבו של טוביה. הוא היה בטוח שתנאיו בכלא החדש ישרו, והוא יוכל לחגג את ליל הסדר עם גיחוח מסים של חרות.

אולם תקוותו התבדתה עד מהרה. מפקד הכלא בפילדלפיה שראה ברשומי בית הכלא שטוביה שעה בכלא הקודם בצינוק, לא טרח לברר את הסבה לכך. הוא הורה מיד עם בואו להשליכו לצינוק גם בכלא החדש. טוביה בכה והתחנן, נסה להסביר את הסבה האמתית לשהותו בצינוק, וכי כל המעבר בצע כדי שייכל לשהות בתנאי כלא רגילים, אולם איש לא הקשיב לו. דלת הצינוק נסגרה מול עיניו בחזקה.

את לילות הסדר חגג טוביה בהרגשה קשה, המלים 'חג החרות' היו רחוקות ממנו שנות אור. 'הגדה של פסח' לא היתה לו, והוא אמר בעל פה את אשר זכר מנסח ההגדה.

יומים לאחר מכן בליל שבת חל המועד, לאחר שקדש על הנין, ברך על המצות וטעם

'קירות, קירות, קירות, ושוב קירות... כמה זמן אפשר זאת לראות...! פזם טוביה לעצמו גגון מריר תוף כדי שהוא שוכב על משכבו הצר והנקשה. השנים שעשה במעמקי הכלא בניו ירוק, בין כתלי הבטון האפורים, הצליחו לדומם את קולו ולבש את מען דמעותיו.

שלא מרצונו נקלע טוביה למקום הנורא הזה. תאנה ולדותית להתעשרות קלה ומהירה גרמה לו להתפתות ולהכנס לשפתות מפוקפקת בתקנה להפיץ באמצעותה רוח

את לילות הסדר חגג טוביה בהרגשה קשה, המלים 'חג החרות' היו רחוקות ממנו שנות אור. 'הגדה של פסח' לא היתה לו, והוא אמר בעל פה את אשר זכר מנסח ההגדה.

בית כלא ב'ירוק איילנד' ניו יורק

קל ומהיר. למשך זמן קצר העניגים 'זרמו', אך מהר מאוד התבררה התמימה; ה'שפת' התגלה כנוכל חסר לב, שמלבד שהתירו בחסר כל, אף דאג לסבכו עם השלטונות האמריקניים המחמירים עד מאד בעברות ממו.

דינו נחרץ לארבע עשרה שנות מאסר בכלא ללא אפשרות ערעור.

בארצות הברית נהוגה הבדלה מקפדת בין 'כלא' ל'בית מלון'... בתי הכלא האמריקניים הם מקומות שללא ספק מבצעים את שליחותם נאמנה - להמאס על יושביהם את הישיבה בהם, ולגרם להם ליחל ולפעל בכל רגע לצאת מהמקום האים הזה ולא לשוב

ברכות שאינן נענות באמן

מקורות ובאורים:

בירושלמי ברכות (ח ח) מובא: "אמר רבי תנחום: אם ברכת גוי - ענה אחרי אמן, דכתיב (דברים ז יד): 'ברוך תהיה מכל העמים'..."

ג. ישמעאלי המברך ברכה, נתן לענות עליה אמן אם שמע מפיו את הברכה בלה.

מקורות ובאורים:

כך כתב מהרי"ק ש בהגהותיו ל'שלחן ערוך' בספרו 'ערוך לחם' (או"ח רטו ב, הביאו בכף החיים שם טו) על פי דברי הרמב"ם (מאכלות אסורות יא ז) שהישמעאליים אינם עובדי עבודה זרה..."

עניית אמן אחר ברכת אפיקורוס

א. השומע ברכה מיהודי הכופר בה' ובתורתו, לא יענה אמן, אפלו שמע את הברכה בלה.

מקורות ובאורים:

'בשלחן ערוך' (או"ח רטו ב) נפסק שאין לענות אמן אחר ברכת אפיקורוס, ובטעם הדבר פרש המ'שנה ברורה' (שם י) שאפיקורוס אין כוונתו לשמים אלא לעבודה זרה..."

ואולם באגרות משה' (או"ח ח"ב סי' נ, וראה עוד באו"ח ח"ג סי' כא) כתב שאין לענות אמן אף אחר ברכת אפיקורוס הכופר בה' ובתורתו..."

ב. אחר ברכת יהודי שאינו שומר תורה ומצוות, יש לענות אמן.

מקורות ובאורים:

ה'אגרות משה' (או"ח ח"ג כא) מבאר שכיון שסתם ישראל שאינו שומר תורה ומצוות מאמין בה', ומה שעובר על מצוות התורה זהו מתוך תאוות לבו..."

עניית אמן אחר ברכת נכרי

א. אין לענות אמן על ברכה הנשמעת מפיו עובד כוכבים או מפיו כותי, אלא אם כן שמע מפייהם את הברכה בלה, מתחלתה ועד סופה. ואולם יש הסוברים שלא יענה אמן אחריהם אף אם שמע מפייהם את הברכה בלה.

מקורות ובאורים:

במסכת ברכות (גא ב) שנינו: "אין עונים אמן אחר כותי המברך, עד שישמע כל הברכה בלה". זאת לפי שהיו מהכותים שעבדו לעבודה זרה בדמות יונה שהיתה בהר גריזים (ראה חלין ו א), ועל כן חוששים בכל כותי שמא כוון לברך לעבודה זרה..."

להלכה: בשו"ע הרב (שם) פסק שבשמע כל הברכה יש לענות אמן הן אחר ברכת כותי והן אחר ברכת גוי. לדעת הגר"א (באור הגר"א שם) יש לענות אמן אחר גוי גם אם שמע רק מקצת הברכה, ואחר כותי רק בשמע כל הברכה (כדעת הטור על פי הירושלמי)..."

עוד כתב הט"ז (שם), הביאו המשנה ברורה שם יב) שעניית אמן אחר ברכת גוי, אינה חובה אלא רשות.

ב. כאשר עובד כוכבים מאחל אחולי ברכה ליהודי, עונים אמן אחר ברכתו. ואולם אם מברך בשם ה', אין לענות אחריו אמן, אלא אם כן הוא מפרש שמברך בשם אלקי ישראל.

שלוש אותיות כנגד שלושה עקרים

דרש רבי משה טרשצנסקי, רבה של קרמניצ'ו, שבאוקראינה:

ידועים הם דברי בעל ספר העקרים (מאמר ראשון פ"ד) שעקרי הדת המשמשים בסיס לחיובו של האדם לקיים את מצוות התורה הם שלושה: א. מציאות ה'; ב. תורה מן השמים; ג. שכר ועונש.

המלה אמן היא הכרזת אמונה בשלושה עקרים אלו. שהרי אמרו חכמים (שבת קי"ב) כי שלוש אותיותיה מכוונות לשלוש המלים: "א-ל מלך נאמן"; "א-ל" היא הכרזה על אמונה במציאות ה', 'מלך' היא הכרזה על הנהגת מלכותו בתתו לעמו חקים ומשפטים, 'נאמן' היא הכרזה על היותו נאמן לשלם שכר למקיימי מצוותיו ועונש לעוברים עליהן.

כאשר נתבונן נראה כי אף בברכות הנענות באמן, יש שלוש קבוצות של ברכות המכוונות אף הן כנגד שלושה עקרים אלו: א. 'ברכות הנהיגין' שבהן אנו מודים ומשבחים לה' על הנאות הגוף. בברכות אלו באה לידי בטוי האמונה במציאות ה' והכרתנו בכך שהוא מנהל את העולם בהשגחה פרטית. ב. 'ברכות המצוות' שאותן אנו מברכים לפני קיום המצוות, וברכת התורה בכללן, המלמדות על האמונה בתורה מן השמים. ג. 'ברכות ההודאה' שכוללות ברכות שבהן אנו מודים על הטובה והן על הרעה, כמו ברכת "הטוב והמטיב" וברכת "דין האמת", המלמדות על אמונתנו בשכר ועונש (זכרון משה' עמ' עז).

דברים בפשוטם וכמדרשם

חכמים דרשו (שבת קי"ב) את הפסוק (ישעיה כו ב): "פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמונים", על המקיים את מצוות עגית אמן: "אל תקרי 'שמר אמונים' אלא 'שואמרים אמן'".

פרש ה'הפך חיים':

את המלים "שמר אמונים" מפרש רש"י (ישעיה ט"ז): "ששמר וצפה בגלותו ימים רבים לאמונתו של הקדוש ברוך הוא, שיחיים הבטחתו שהבטיח על פי נביאיו לגאולה". מעתה בעגית אמן על ברכות שבהן מזכרות ההבטחות על הגאולה העתידה, כמו: "מקבץ נדחי עמו ישראל" ו"הפחזיר שכניתו לציון", מתפרשות מלים אלו כפשוטן וכמדרשן; מחד גיסא הוא עונה אמן כדרכת חכמים: "אל תקרי 'שמר אמונים' אלא 'שואמרים אמן'", ומאידך גיסא בעגיתו זו הוא מבטא את צפיתו שיאמן הקדוש ברוך הוא את דבריו ויגאל את ישראל, כפשוטו של מקרא (נדחי ישראל פרק ה).

שלום וישע רב, כבוד חברי המערכת החשובה וכל מאמינים, מיסודו של ידי' הרבני התורני הנגיד המפא"ר מו"ה יעקב דב מרמורשטיין נ"י,

באתי להעיר ולהאיר בענין שנדון בעלונכם הנכבד בגליון מס' 455 (פרשת נח תשפ"ג), במדור 'דרך אמונים'. בהלכה הנוגעת בענין עגית אמן על 'ברכת הגומל', נקדחתם את דברי השומעים הנאמרים כמענה לברכה זו: "מי שגמלך כל טוב הוא יגמלך כל טוב סלה". ואולם בספר 'קדשת ציון' (חלק ב' עניני תפילה עמוד פ) כתב שבסיים יחול זה יש לומר "כל טוב סלה" - במלאפוס [שורוק]. זאת משום ש"טוב" היא טובה גלויה, ואלו "טוב" פרושה טובה נסתרת, כפי שכתב הש"ל"ה הק' בפרשת ואתחנן. והנה בכל עת ובכל שעה עושה עמנו הקדוש ברוך הוא נסים ונסתרים המלבישים בדרך הטבע, וכפי שאמרו חכמים (גדה לה א'): "אפלו בעל הנס אינו מכיר מסו". ואמתי מכיר בעל הנס בנסו? כשנזקלע האדם לצרה וצוקה ח"ו ומצילו הקדוש ברוך הוא. לכן אמרים לאדם המברך 'הגומל' וראה בחוש את נסי הבורא: "מי שגמלך כל טוב" - בנס גלוי, "הוא יגמלך כל טוב סלה" - שמכאן ולהבא לא יקלע לצרה חלילה וכל הנסים שיגמל עמו הקדוש ברוך הוא יהיו נסים נסתרים.

ולפי זה אפשר לפרש את אשר אנו אמרים בסיום ברכת המזון ו'רחמים וחיים ושלום וכל טוב ומפל טוב לעולם אל יחסרנו'; כאשר נקלעים אנו לצרה, חלילה, מבקשים אנו שינה עמנו הקדוש ברוך הוא ב'רחמים וחיים ושלום וכל טוב' - ונראה נס גלוי, אולם מכאן ולהבא בקשתנו שטוחה שלא להקלע לצרה ונסי הבורא עמנו יהיו נסים נסתרים - 'ומפל טוב לעולם אל יחסרנו'.

הכותב וחותם לכבוד התורה ולומדיה,

מאיר יצחק הורוויץ
רב דקהל 'משיב כהלכה' לינסק
ור"מ בישיבת 'בית מאיר'
ברוקלין, ניו יורק יצ"ו.

נתן לשלח מכתבים לפקס שמספרו 08-9746102
או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

צדיק באמונתו

ברכות ואמן במשנת בעל ההלולא

המגיד הירושלמי רבי שלום שבדרון זצ"ל

המגיד הירושלמי רבי שלום שבדרון זצ"ל
כ"ב בכסלו תשנ"ח

המגיד הירושלמי רבי שלום הפנה שבדרון נולד בירושלים בשנת תרע"ב, לאביו רבי יצחק שבדרון בנו של המהרש"ם מברעז'אן.

בבחרותו למד בישיבת חברון שם נקשרה נפשו במשגיח רבי ליב חסמן, וכפי שהעיד לימים: "מעולם לא החסרתי שיחה של רבי ליב" (קול חוצב' עמ' 203). רבי שלום אף כתב את שיחותיו של המשגיח והוציאן לאור עולם תחת השם 'אור יהל'.

בהגיעו לפרקו נשא לבתו של המהר"ל רבי חיים יהודה ליב אויערבך ראש ישיבת 'שער השמים', ומאז התגורר בשכונת 'שערי חסד' בסמוך לגיסו הגדול הרש"ז אויערבך שאמו היה קשור בעבותות אהבה כל ימיו.

נודע בדרשותיו הרבות שגשג בבתי הכנסת והיכלי הישיבות, ובמיוחד בבית הכנסת הוודע 'זכרון משה' בירושלים. נחן ב'פיה מפיך מרגליות', דבריו שציאו מן הלב חדרו ללבבות השומעים, ורבים היו באים לשמע את דבריו. רבי שלום אף עסק רבות בהאדרת ספר סבו הגדול, המהרש"ם מברעז'אן.

רבי שלום הסתלק לבית עולמו בכ"ב בכסלו תשנ"ח והובא למנוחת עולמים במרומי הר הזיתים.

ברכות של ירא שמים

ספר רבי שלום: מורי ורבי ר' יהודה ליב חסמן צין פעם בהתפעלות את דרגת יראת השמים שאליה העפיל אחד מתלמידיו בישיבת חברון, בהדגישו באפן מיחד את הנהגתו באמירת ברכות השחר, כאשר היה עומד בכל בקר לפני התפילה ליד הבימה, והיה אומר את ברכות השחר בנעימות מלאת רגש, כשתלמידו הישיבה עומדים סביבו ועונים אמן אחר ברכתיו ('קול חוצב' עמ' 542).

הנני מוכן ומזומן להלל

מדי בקר היה רבי שלום נוהג לומר את ברכות השחר במתינות ובכונה. הנהגה מיחדת היתה לו, בעת אמירת ברכות אלו: לפני כל ברכה וברכה היה רבי שלום מקפיד לעצור לרגע ולומר גסח מיחד. לדגמה, לפני אמירת ברכת "הנותן לשכני בינה" היה אומר: "הנני מוכן ומזומן להלל יוצר ובורא בברכת הנותן לשכני בינה", ומברך. שוב היה אומר: "הנני מוכן ומזומן להלל יוצר ובורא בברכת שלא עשני גוי", ומברך. וכך נהג בכל ברכה וברכה" (שם עמ' 525).